

ביכולתם. המסקנה המתבקשת היא שקציני חינוך רבים אינם מתאימים לתפקידם.

דרגתו של קצין-חינוך ברמת החטיבה היא סג"מ/סגן. לקורס קציני חינוך מגיעים גם אנשים שלא נמצאו מתאימים לקורסים פיקודיים. חלקם בחר בדרך זו שלא מתוך מוטיבציה חיובית. חלקם, שואף אמנם לתרום בדרך כלשהי לצה"ל, אך מתוך היותם מודעים לנתונייהם, בחרו בדרך החינוך כאלטרנטיבה. מבטא זאת צוער, אשר כתב בעלון הסיום של קורס קציני חינוך: „רציתי לתרום לצה"ל, אך אתם מכירים אותי ויודעים שאינני, פייטרי, ולכן בחרתי בדרך החינוך“.

יש גם לתת את הדעת להכשרה אותה מקבל קצין-החינוך לעומת הכשרתם של קציני מטה אחרים. האם היו ממנים לתפקיד קצין-אפסנאות חטיבתי, קצין זוטר, אשר הנסיון שב-אמתחתו אינו אלא קורס תאורטי ולא עוד? אולם כיום, קשה לטפח קצין-חינוך, גם משום שנעדר השלב היחידתי בהיררכיה החינוכית. לאחר סיימו את קורס קציני-החינוך מגיע הקצין הישר לרמת החטיבה⁽¹⁾. בצבא המצרי מוצב „קצין הכוונה מוראלית“ או לפי תוארם „עוזר המפקד לטיפוח המוראל“ — בכל הרמות מגדוד ומעלה, ואף ביחידות-משנה קטנות יותר, אם אלו מצויות במקומות מבודדים^{**}.

כשם שיצירת הפירמידה הפיקודית והמנהלית דרושה ליעול הפיקוד ולטיפוח רמת הפיקוד והמנהל, כך גם חיוניות יצירת פירמידה חינוכית, לאותן מטרות. על-ידי כך, נטיב להכשיר את אלה שבידם ניתן לעסוק בחינוך צבאי. אם תוקדש לבחירת האנשים אותה מידת רצינות שמוקדשת לבחירת מפקדים וקציני מטה אחרים, נמצא עצמנו, ללא ספק, קוטפים פירות מובחרים. מימד אחר של הנושא קשור באישיותו של קצין-החינוך. אין ספק שהדוגמה האישית מהווה מרכיב נכבד בחינוך. אם כך, נקל להבחין את הקושי בפניו עומד אדם חסר נסיון קרבי, בבואו להקנות מוטיבציה ללוחם. מצאתי ביטוי הולם למימד זה בספר „מסעי קובפאק“^{***}, בו מסביר המחבר את התוקף והסמכות המוסרית של „פוליטרוק“ לוחם, לעומת ה„גואם“ המסתפק בדיבור. דוגמה אחרת מצויה בספר „אנשי פאנ-פילוב“^{****}. כאשר שולחים צוות קרב — המורכב מנציגי כל הכיתות בגדוד — לפעולה שמטרתה להתגבר על פחד מפני האויב, מצרפים גם פוליטרוק. השתתפותו בפעולה מקנה לו מיד תוקף מוסרי מיוחד, לעומת מדריך פוליטי בכיר שנותר במחנה.

איני מציע לקבל באופן עיוור את הדוגמה הרוסית של קצין-החינוך. ידועים לכל דוגמות שליליות לרוב הנובעות מאותה שיטה. אולם, אין פסול ליטול את הצדדים החיוביים של הרעיון, אלו המתאימים לנו. כך, למשל, מדוע לא יוכנס תפקיד קצין-חינוך למסגרת תפקידי המטה הרגילים בצה"ל, אותם ממלאים קצינים במסגרת הרוטציה בתפקידים? קצין מתאים שסיים תפקידו כסגן מפקד פלוגה, יוכל להיות קצין-חינוך גדודי טוב במשך תקופה נתונה, ולאחריה ימשיך בסבב תפקידיו. כך גם מפקד פלוגה מתאים ואף מפקד גדוד. מסלול

הקידום של הקצין לא ייפגע והדבר יביא לעליה חדה ברמת קציני-החינוך וכו' השפעתם.

פעולה נוספת הניתנת לביצוע בקלות ובמהירות היא חיפוש אחר אנשים מתאימים, אשר מסיבות שונות אינם ממונים לתפקידי פיקוד, ושיבוצם לתפקיד קציני-חינוך. יש לוחמים וקצינים בעלי כישורים לְדָבָר, שפרשו מן השירות ומסיבות שונות אין בידם מינויי פיקוד. כמו-כן אפשר למצוא אנשים נוספים כאשר התנאים לבחירתם יהיו כישוריהם, נסיונם (רצוי גם נסיון קרבי) ואישיותם. כשאנשים אלה יימצאו בתקופת שירות המילואים בקרב הפלוגות והגדודים (ולא ייצמדו דוקא למפקד) הם ירימו במידה משמעותית את רמת היחידה הלוחמת, תוך הענקת ביטחון עצמי, מוטיבציה ומוראל. אלה יקנו למערכת החינוכית אופקים חדשים ויתרמו תרומה ממשית, הן באימונים לקראת המלחמה והן במהלכה. בד בבד, נכשיר ונטפח קציני-חינוך ראויים לשמם שייבחרו בקפדנות. כך אפשר יהיה לקיים את הפסוק המסכם את הפסקה ממנה הרביתי לצטט:

„רק קצין-חינוך המשלב בתחום עבודתו פעולות חינוך, ייעוץ וסיוע למפקד בתחום המוראל ויחסי האנוש ופעולות חינוכיות ישירות תורם בצורה ממשית לתהליך החינוך בצה"ל“.

סא"ל א.

* * *

צל"ש — וזלזול באויב

בעיית היחס הנכון לכושרו של האויב וליכולתו נדונה מהיבטים שונים לאחר מלחמת יום-הכיפורים, ונדמה שמושגי היסוד בתחום זה התערערו.

ברצוני להאיר היבט נוסף הקשור לבעיה זו:

הזלזול באויב מחד-גיסא וההתפעלות העצמית מאידך-גיסא, הם מושגים שאינם עולים בקנה-אחד; שכן ממה-נפשך: אם האויב כה נחות — אין כל רבואת בניצחון עליו וציוני-הגבורה המוענקים לחיילי צה"ל אינם מוצדקים; ואם אמנם בצדק הם ניתנים — כי אז ברור שהאויב אינו כה נחות.

עוד יצוין שהעובדה שלמדינות-ערב שפע במשאבים, כוח-אדם, נשק וכיוצא-באלה — היא כשלעצמה אינה ערובה לניצחון ולהישגים; שכן גם לנתונים קיימים יש למצוא שימוש מושכל, ואם אמנם הערבים מצליחים להשתמש ביתרונותיהם האובייקטיביים הלכה למעשה — יש לזקוף זאת לזכותם כלוחמים ולא לגנותם.

יש להגיע, איפוא, למסקנה כי ההתמודדות הקשה עם הערבים תובעת, בין השאר, גם מיכולתם הקרבית והמדינית ולכן אל לנו לזלזל באויב. הזלזול באויב גורע מערכנו כלוחמים.

עמי ליבנה

(המשך מעמ' 27)

נחוצים, ועל-כן נשכחים, נסוגים אל הרקע. המבקרים, המביטים אחורה דרך כוונת 20×20, בוררים את הסימנים הנכונים ומת-עלמים מכל האחרים, וכך מתקבל הרושם שאפילו פתי חרש-אילם יכול היה לראות את העומד להתרחש בפרל-הרבור. אלא שלא כך נראה הדבר לאלה שהיו שם¹.

גם אם תנהג על-פי ההצעות שהצעתי לעיל, לא אוכל להבטיחך שלעולם לא תופתע, אולם אני ערב לכך שסיכויי ההפתעה יצטמצמו עד למינימום — ומה עוד יכול מפקד לבקש?

* עלון סיום קורס קציני חינוך ונוער, מחזור ד', עמ' 2.
** ראה מאמרו של סא"ל יונה: „הכוונה מוראלית בצבא המצרי בשנים שקדמו למלחמת יום הכיפורים“, „מערכות“ 237, עמ' 4.
*** גנרל ורשיגורה: מסעי קובפאק; הוצאת מערכות, 1953.
**** א. בק: אנשי פאנפילוב; הוצאת הקיבוץ המאוחד, תשי"ד.